

Сергије Димитријевић

ЛЕСКОВАЧКИ НАДИМЦИ

Познато је да већина Лесковчана, као и други житељи Јужног Поморавља, носе карактеристичне надимке. Ови надимци побуђују пажњу осталих наших земљака, не само својом многобројношћу но и чињеницом да се појављују као саставни део имена, тачније као неопходни елеменат за идентификацију људи, као и својом језичном необичношћу, шареноликошћу и тајанственошћу својих значења. Овом приликом ми ћемо покушати да објаснимо њихову функцију и постанак, као и филолошке разлоге који доприносе њиховој интересантности.

Пошто у другим крајевима наше земље надимци углавном настају из вицева и служе за спрдњу, па се на тој основи и одржавају, то се обично мисли да је такав случај и у Лесковцу. По нашем мишљењу, то не одговара стварним приликама. Да су ови надимци резултат само шале, ми их не бисмо сусретали на пословним фирмама, посмртним плакатама и званичним документима. У том случају они не би били прихваћени од појединих фамилија и претворени у породична презимена.

Лесковачки надимци произашли су из потребе индивидуализирања лица са истим именима и презименима у једној динамичној средини у којој се много послова обавља и чији припадници много путују; из потребе града у коме његови становници свакодневно успостављају безброј међусобних контаката. Једна учмала градска средина, какву сусрећемо у полуоријенталним градовима у Македонији и Босни и забаченим паланкама на северу Србије, где власници ћепенака или дућана имају додира само са непосредним комшијама и сталним муштеријама, не захтева детаљније одређивање појединих имена. Сем те друштвене условљености, која је изазвала цветање надимака, и други специфични моменти допринели су њиховој појави. У западно-европским градовима и другим варошима са сталним становништвом, где су вековима становале исте породице, постоје устаљена породична имена чије се порекло губи у прошлости. У лесковачком крају породична имена нису била

оформљена као традиција. У нашим селима правих породичних имена није ни било. Наместо породичног имена, стављано је име оца. На пример, у протоколу лесковачког Синода спомињу се сељаци: Цвета Милисав, Стојан Томин, Таса Митин, Јанко Стојковић, Јован Живков, Станко Николин, Бока Цветан и сл. (Хаџи Васиљевић, *Просветне и ђолићичке ђриликe у јужним српским областима у XIX веку*, Београд 1928, стр. 213-214). Ту праксу сусрећемо у средњовековној Србији где је презиме указивало на име оца (нпр. Вук Бранковић, син Великог слуге Бранка; Стефан Лазаревић, син кнеза Лазара итд.). На њихово одржавање утицали су, без сумње, и сами Турци, код којих је постојао слични систем индивидуализирања људи по оцу. Употреба ових метода идентификације од стране турских власти у потпуности се поклапа са народном традицијом. Породична имена нису донела са собом ни придошлице из сеоског залеђа, ни грчко-цинцарска градска имиграција, ни други досељеници словенског порекла који су дошли са југа. При томе ваља напоменути да су они носили само по једно име, најчешће из релативно ограниченог списка црквених имена (у Шпанији и другим земљама појединци добијају неколико имена). То је довело до тога да је град био пун Ђорђа, Никола и сл. које је било тешко међусобно разликовати.

Могу се разликовати мотиви порекла надимака:

Анеђођично

Велски барди Мита - по рецитовану песме на радничким забавама

Гурка Циле - по генералу Гурко

Гусла Тоша - држао кафану "Гусле"

Капис'з Тира - без капије, њихова кућа била је разграђена

Вардар Дина - држао кафану "Вардар"

Стандард Мита - био заступник Стандард Оил-а

Соци Мита - стари социјалист

Социал Драги - познати продавац радничке штампе

Штесел Стојан - по генералу Штеселу из Руско-јапанског рата

Шесетпарче Станче - гледала у карте за 30 пара

Стари социал Пера - познат као социјалиста врло дуго

Портартурац Јован - био у Порт Артуру непосредно пре руско-јапанског рата

Инђилиз Коста - трговао са енглеским концем

Порекло (месђо, крај, националносђи)

Бабичанац Тира

Бунушки Пера

Београдац (лесковачки зет пореклом из Београда)

Врањанче Коле

Врањка Коле

Вучанац Спира
Врађанац Петар
Велешанин Димко
Влашче Мита
Грчки Тома
Грочанка Нађа (из села Грајевца)
Грделички Миче (из Грделице)
Душнички Спира
Дадинац Миле
Ерсеновче Димче
Ерсеновски Коста
Загужанче Горча
Зеба Миче (из села Зебинца)
Зољевка Трајко (из села Зољева)
Дзољевски Јова (из села Зољева)
Грк Сима
Влајчић Петар (прадеда из села Влајиње)
Пертатцки Коста
Чече Пера (из Чечино село)
Шоп Ђока
Турековачки
Чивутан Аврам
Црковнички Добри
Стопањче Тома
Стројковчанин Тодор
Славуј - Славујче Душан (из села Славујевца)

Особине (*сйварне или имађинарне*)

Абраш пегав - арапска реч: коњ са црно белим пегама
Бељај - арапска реч: зло, несрећа
Брадил - носи браду
Брада Мика
Бејаз - турска реч: бео
Бесан пас - надимак који су наденули радници Влади
Теокаровићу, индустријалцу
Главотоп
Гркви Васа
Глувча
Жуга брада
Каспар Коста - прљав, неуредан
Карча Трајко
Крња Пера - крњав нос
Жуги Стева
Дустабан Горча
Далавера Веља
Диване Ђока - персијски: луд, манит

Кривошија Горча
Кантар Риста
Црни Блашко - облик чест у употреби
Ђопа Трајко
Ђоса Коле
Шугља Миле
Шоња Илија
Шуга Миле
Ђора Мита
Пишман Тане

Меџафоре (део по особинама, део анегдоично)

Чеврме Трајко - део кола
Чеш'њ Влада - чешањ из главице белог лука
Чеврљуга Ђока
Чекич Трајко
Цивун Горча - доњи отвор на букви кроз који тече вода
на воденични точак
Урулејка - врста ноћне птице
Говедар'ц Ђока
Зајац Јова
Зруце Митка
Конпир Милан
Квачка Тоша
Кликерче Коле
Крљеж Мита
Кијамет Јордан - страшно невреме, ветар, киша, снег,
међава и сл.
Половинка Горча
Грне Драги
Црево Таша
Чврга Ване - чворуга
Тртка Трајко
Дувало Станко
Електрика Дика
Ротка Јован
Рупица Трајко
Наполонче Ване
Гуска Дора
Лешњак Душко
Принц Коле
Паљка Тане - плочаст камен који се баца у игри
Плећка Ђока
Маска Воја
Дренка Спаса - дрењина
Дупе Коста

Занимања (његово или њрејка)

Абаџијски
Анцијски - Анџија
Базарџан Тодор - турски: трговац
Бачованџика
Говедар
Даскал - учитељ
Екмеџија Цака - пекар
Кукар Трајко - правио обрамице од дрвета, куке
Дунђерска Дика
Картар Ђока - деда био дрндар вуне
Претседников Мика - отац био председник суда
Пинтер Благоје
Шајкачар Андра
Гребенар - деда био гребенар у стругари Аџи Прокопчини
Салебџиски Лаза
Сармакеш Дора
Путник Мита
Цревар Добри
Чауш Прокоп
Чешљар Тодор
Таљигаш Марча
Терзипетко Денча
Каплар Дина
Манџија-ски Коста

Мушки њреџак (у њочейку њо оцу)

Антин
Гирчић Митка - отац Гирча
Дамић Коста - отац Адам звани "Дама"
Жишка Мита - по очуху Жишки
Костаћ Тодор - отац Костаћ
Доктор Миле - отац доктор
Дочин Циле - отац Доча
Дукин Душан - од Христовула
Љота Тодор
Мантин Гоне
Манчин Пера
Микалаћ Славко - деда Микалаћ
Митичка Душан
Попа Наћин Аџа
Попадиче Раде - унук попа
Спирка - Спиркин Благоје - по оцу Спирки

Тукин Мита - по Теокару
Тонкић Пера - отац Антоније - Тонка
Тукар - Тукарче Ване - од Теокаревић
Тичин - Тичић Горча
Џамил Мика - прадеда Аџи Мија
Томин Тошка
Тончин Јован
Терзипетко Денча
Тажин Стојко - отац Тажа
Коцин Мита
Дочкин Милан
Китан Драги (Китан као име, Милићевић, стр. 316)
Џуна Трајко (Џуна као име, Милићевић, стр. 317)
Тројан Дина
Поп Гаврин
Провиров Мирко
Мањин Ване
Николчин Мика

Женски њредак (њрво мајка)

Аке Кате - ака - скитница
Аничкин
Баба Ичкин Васиљко
Бабакатић
Баба Џика
Баба Руба
Гинин Миле
Дудин Тодор
Сикичка - Сикичкин Стојан (по баба Сики)

Деминуџиви из деџињсџива

Шимширко Љуба - тако га отац звао од милоште
Мојсинче Трајко - постало од узречице "мој синче"
Банђур Благоје - отац га тако звао од милоште

Надимџи настџали од деминуџива имена њеџова или џреџка

Јоле - Јосиф
Даџа - Божидар Стојановић
Дилка Пера - деминуџив од Диме
Вучко - Вукашин
Ташче - Атанасије
Жовче - Жика
Боџе Кукар - Бошко
Џоџка

Надимци - њрезиме

- нека њрезимена ѡсѡјају од надимака
- неки се надимци одржавају - друџи несѡјају
- од њрезимена ѡсѡјају надимци

Капис'з	Каписазовић
Костаћ	Костић
Дунђерка	Дунђеровић
Влаја	Влајчић
Картар	Картаровић
Љота	Љотић
Микалаћ	Михајловић
Митичка	Митић
Пинтер	Пинтеровић
Поп Наћини	Поповић
Тукин	Теокаровић
Тукар-Тукарче	Теокаревић
Шоп Ђока	Шоп Ђокићи
Врањка	Врањкић
Гребенар	Гребенаровић, деда био гребенар Аџи Прокопчини
Николчин	Николчић
Аџи Прокопчини	Прокоповић (одвојени од Гребенаровића)
Баба Ичкин	Иџа-Златановић
Инђилиз	Енглезовићи

Надимци у околини Лесковца изводе се слично

Власоѡинце

Пера Ђуле
Раде Пуслица
Воја Сергиџија
Драги Грутка
Влада Горник

Лайоѡинце

Орловац Милан
Тробешинац Сава

Буни Брод

Тарабан Јован

Доња Лакошница

Пршњак Горча

Рударе
Божјаче Годор
Шарко Илија

Сџубла
Токеја Благоје

Црна Трава
Чучка Стева

Сеоски надимци по занимању (Из чланка Светозара Крстића,
Чукљеник, Недељне новине, Лесковац, бр. 7, 1933)

Чукљеник
Поповчини
Шумарови

Сеоски надимци анегдотични (Из чланка А., Доње Јајно,
Недељне новине, бр. 2, 1933)

Доње Јајно - Велика Фамилија
Јере
Јерци - надимак добили пошто су ишли у печалбу у
Западну Србију код Ера и враћали се у ношњи тих крајева

Сеоски надимци по њореклу (Из чланка Драг. Борђевића,
Црковница, Недељне новине, бр. 8, год. 1933. А., Доње Јајно,
Недељне новине, Лесковац, бр. 2, 1933. Светозар Крстић,
Чукљеник, Недељне новине, бр. 7, 1933)

Бабичко
Доња Лакошница
Црковница
Јашуња
Брајћмиловци

Шопци

Доње Јајно
Дрћевци
Врањанци
Присјанци
Пироћани

Чукљеник
Црнотравци

Сеоски надимци њо њреѡку (Из чланка Драгутина Ђорђевића, *Црковница*, Недељне новине, бр. 7, 1933. и Св. Крстића, *Чукљеник*, Недељне новине, бр. 8, 1933. и мојих бележака)

Црковника Петковци 7 кућа - у Дрћевцу
 претворили у Трампацијски
 Поп Станковци 14 кућа - касније се
 одвајају Поп Савинци

Бабичко Костинци

Црковница Тодоровци

Чукљеник Лукинци 20 домова
 Милковци
 Влајковци

Бресѡвац Петковци

Вучје Баба Грозданци
 Чавдаровци
 Матинци
 Митинци
 Цветановци

Приредила
Нада Димитријевић

БЕЛЕШКЕ О АУТОРИМА НАШЕГ СТВАРАЊА, 1-2/98

Ален БОСКЕ (Anatolij Bisk), песник, романсијер, есејиста, књижевни и ликовни критичар. Рођен у Одеси 1919, умро у Паризу 1998. Аутор више песничких књига, међу којима су најновије *Суџа без мене* и *Божија мука*, као и романа *Пошребца за несрећом*, посвећеног Бранку Миљковићу.

Мајкл ВАЈЛДИНГ, аустралијски писац енглеског порекла. Рођен 1942. у Енглеској. Професор енглеског језика и књижевности на Сиднејском универзитету. Аутор је 23 књиге, међу којима су најзначајније: *Асијски процеса умирања*, *Заједнички сјан*, *Амбасада*, *Панорамска возња*, *Фалусна шума*, *Пацифички аутистички сјан*. На српски су преведене две Вајлдингове књиге: *Ноћне орџије* и *Заједнички сјан*. Вајлдинг је био гост Октобарских сусрета писаца у Београду.

Мирјана ВУКМИРОВИЋ, песник, преводилац. Рођена 1936. у Мартинцима, крај Сремске Митровице. Аутор песничких збирки: *Облакодер*, *Јужни зид* и *У овом свећу каквом-ишаквом*. Превела са француског четрдесет књига - романа, приповедачких и песничких збирки и књига есеја. Добитник награде "Милош Ђурић" и БИГЗ-ове награде. Живи и ради у Београду.

Зоран ДАВИНИЋ, прозни писац. Рођен 1941. у Власотинцу. Књиге хумористичке прозе: *Руја до рују* и *Свађа ми се*. Живи и ради у Власотинцу.

Сунчица ДЕНИЋ, песник. Рођена у Угљару код Приштине. Књиге песама: *Поџоџба*, *Племе у сну*, *Клауко*, *Обрнућа година*. Признање: Плакета и Повеља "Бранко Миљковић". Живи и ради у Врању.

Др Сергије ДИМИТРИЈЕВИЋ, научни радник. Рођен у Пироту 1912, умро у Београду 1987. Објавио двадесетак значајних студијских радова и књига које се односе на привредну историју Србије и Југославије, историју српског и југословенског радничког покрета и СКЈ, учешће балканских социјалиста у Другој интернационали, историју лесковачког краја и средњовековну српску нумизматику. Главна дела: *Социјалистичке радничке организације у Србији на крају XIX века*, *Историја радничког покрета у Лесковцу и околине (до 1918)*, *Страни калитал у привреди бивше Југославије*, *Привредни развојак Југославије од 1918. до 1941*, *Социјалистички раднички покрет у Србији 1870-1918*, *Историја Лесковца и околине (1918 - 1928)*, *Српски средњовековни новац*. Прикуљао је народне песме и лексикографску грађу лесковачког краја, створио нумизматичку збирку.

Нада ДИМИТРИЈЕВИЋ, дипломирани правник, публициста, супруга и сарадник др Сергија Димитријевића. Заштитник и приређивач његове заоставштине. Живи у Београду.

Љиљана ДУГАЛИЋ, песникиња, приповедач. Рођена 1959. у Инђији. Књиге песама: *Иза бордо калитје*, *Дрво сред врша*, *Реквијем за свиша*. Збирка кратких прича: *Рам*. Живи и ради у Београду.

Љиљана БУРБИЋ, песник, приповедач, есејиста, преводилац. Рођена 1946. у Београду. Објавила је збирке поезије: *Шведска гимнастичка*, *Оглед далматинској бињи* и *други ђредели*, *Преобиље/О*; збирке прича: *Како сам љубила Франца Касиара* и *Слике из ђрејходној живоија* и збирку есеја *Beograd by My Mind*. Начелница Издавачког сектора Народне библиотеке Србије, уредница часописа *ПроФемина*. Живи и ради у Београду.